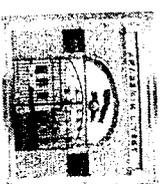

ЎЗБЕКИСТОН RESPUBLIKASI
OLIM VA USTA MAHSUS TAYLIM VAZIRLIGI
MIRZO ULTU'BEK NOMIDATI
ЎЗБЕКИСТОН МИЛЛИЙ УНИВЕРСИТЕТИ
МИЛЛИЙ ГОВ ВА МАФСУРА ИЛМИЙ-АМАЛИЙ МАРКАЗИ
ИЖТИМОИЙ ФАНЛАР ФАКУЛЬТЕТИ
«МАРНАВИЯТ АСОСЛАРИ ВА ДИШНУНОСЛИК» КАФЕДРАСИ
ЎЗБЕКИСТОН МИЛЛИЙ УНИВЕРСИТЕТИ
КОПИДАГИ С.Х. СИРОЖИДДИНОВ НОМЛИ АКАДЕМИК ЛИЦЕЙ

МИЛЛИЙ ВА УМУМИНСОНИЙ МАДАНИЯТЛАР УЙГУНЛИГИ: НАЗАРИЯ ВА АМАЛИЁТ

Respublika ilmiy-amaliy anjuman materiallari
14-may 2015-iyul

Тошкент
«NAVRO'Z» nashriyati
2015

тарбиянинг етакчи кучи ва айниқди бу ўзини бош йолоқотувчилик хара-
катининг амалий ифодаси ўзи ҳам.

Мавзўмики, мустақилликгача бўлган йилларда болжа миллий
ресурбликлар катори Ўзбекистонда ҳам қалтиб вазиятлар ҳужумининг
қилган. Хусусан, коммунистик мафкуранинг шўролар ҳукуматининг
жон таянчасидати сиёсий ўйинлари қўллаб қўллулар ва айниқса,
қўлмиллатган, мураккаб географик жойлашувдати ресурбликларимизда
тахликали вазиятларини келтиб чиқишга сабаб бўлди. "Мамлакат фа-
локат ёқасига, жар ёқасига келтиб қолганини кўриб турбимиз. Халқ
ўзининг эртанги кунига ишончини қулдан-қун йўқояпти. Одамлар ўз-
ларининг, оиласининг тинчлигига қаролаб истаяпти. Тўқис, хотиржам
хаёт талаб қилаяпти. Бу истаклар, бу талаблар сафсатабозлик ва ваъда-
бозлик остида қўмилиб кетаяпти.

Ўзининг халқимиз сабр-бардош, яшилдик, оқойишталик, болжа
халқларга нисбатан хайрликхулик руҳида тарбияланган. Бу халқ бўлув
биздан химов талаб қилаяпти, тинч-ютув хаёт, оир меҳнатига яраша
турмуш шароитларини талаб қилаяпти. Бу — ҳаққоний талабдир".

Ислои Каримовнинг бу ўта ташвишли нуқтада мазкур шароит-
нинг реал манзарасини идрок этиш қийин эмас. Ҳақиқатдан ҳам икти-
содий танлиқ, ижтимоий адолатсизлик, маънавий маҳдудлик одамлар-
дани эртанги кунга бўлган ишончини сўндириб бораётган эди.

Ўзбекистон совик мустабига тузумдан қолган ўта оир муам-
молар, мавжуд хавф-хатарларга қарамастан, ўз мустақил тараккиёт
йўлини қатъий тилаб, демократик жамият қуриш сари дадил қадим
қўйди. Истиклолнинг биринчи қунарлардан боллаб, давлат суверени-
тетини мустақкамлаш, ижтимоий, иқтисодий, сиёсий хаётни эркин-
лаштириш, инсон ҳуқуқ ва манфаатларини олий қадрият деб билдари-
ган, бозор иқтисодиётига асосланган ҳуқуқий демократик давлат,
ркин фуқаролик жамият барпо этиш, соғлом ва барқамол авлодни
тарбиялаш давлат сиёсати даражасига қўтарилди.

Фаробийнинг фикрига кўра, ҳар бир инсон ўз табиати билан
пундай гузлланки, у яшаш ва олий даражадаги сўзқилиққа эришмоқ
учун кўп нарсаларга муҳтож бўлади. У бир ўзи бу нарсаларни қўлга
қаришга олмайдди, уларга яна бўлаиб учун инсонлар жамоаси ва элтиёқ
туғилади. Шу сабабди қилдиларини биринчи эриқлигига туб
манфаатлар илтиаб ёққиланидан сўнги одам ўз табиати бўйича инти-
лан сўзқилиққа эришиши мумкин. Бу жамов ваъо аръининг фаолияти бир

бўлган ҳолда, уларнинг ҳар бирга яшаш ва муқамалликка эришиши
учун зарур нарсаларни етказиб беради. Шу мавзўда, Фаробий фикрига
кўра, ҳақиқий бахтга эришлиш мақсадида ўзаро ёрдам қилувчи
кишилари бирлаштирган жамият фозилликка дахлдор.

Ўзбекистонда барпо этилган жамиятнинг ҳам олий мақсади ин-
сонларнинг фарвон хаётини таъминлашга қаратилган. Жамиятти
болшарилда одамларни фароатла яшашга имкон берувчи, барқамол-
ликка етакловчи, интизомия шакллантирувчи меъёрларнинг яратили-
ши айнан кўзланган мақсадларга хизмат қилади. Бу борда атлума
Абдулла Авлонийнинг "Интизом деб, қилдурган ибодатларимизни,
илларимизни ҳар бирини ўз вақтида тартиби ила қилмакни айтидур,
Агар ер юзида интизом бўлмаса эди. Инсонлар бир дақиқа яшолмас
эдилар... Алҳосил, ҳар бир иллатнинг тараккий ва таолйиси илти-
рини вақтида нисомдан чиқармай тартиб ила юрилмакга ботлиқдур...
Илларни тартиб ўзра юрилган кишиларнинг илларни ерида, ўзарни
тинч ва роҳатда умур ўтқарурлар".

Меъёрларни демократик асосларга таяниш болшарилда адолат
меzonларининг қарор топишга асос бўлиб хизмат қилади. Чўнки
давлатнинг бу бордаги етакчилиги бўлган ижтимоий жараянда меzon
вазифасини ўтайди.

Соғлом ва барқамол авлодни тарбиялаш мақлақатимизга умум-
фуқаро тарбиясининг ақраत्मас қисми сифатида ўзини қўраётди.
"Мустақилликнинг биринчи йилларидан боллаб қорнимизга соғлом
она — соғлом бола масалаи давлат сиёсатининг устувор йўналишинга
айлангани, қон қўламли умуминдлий дастурларимиз доирасида ама-
ла олингаётган улкан илларимиз жамон миқёсида ҳам ган олингани
сизларга мавзўми.

Айни вақтда бўлувчи шедатли жамон, хаётини ўзи ёл авлод
тарбияси борасида олдинки ва янги ва, ўта муҳим ва долзарб вазифа-
ларни қўймоқда.

Ана шуларнинг барчасини нисобта олган ҳолда, ҳар омондама
соғлом авлодни юлга етказиб бораёлдани илларимизни яшил давом
этириш ва юксак болқичга кўтариш мақсадида мен қириб келаятган
яни 2014 йилда маълақатимизда "Соғлом бола йили" деб эълон
қилинган таклиф оламан". Шунинг И.Каримов жараянини давомла
қандилдига, у янги истиклолларга муъаққалданган илгин идрок этиш
қийин эмас.

Айнан шундай есиёт ёшларнинг дунёқарашига янги замон килиши таъраққурининг фўндалментал асосларини шакллантирди. Уларда зарур орият, шан ва номус тўғи-лари кўчраймоқда. Меҳнатга, тав-лим олишга бўлган муносабат ҳўдан ўзгарди. Ватан ва халқ, давлат ва жамият манфаатлари билан ўз манфаатини уйғун қўра олиш тушүн-часи шаклланди. Масбулият ҳисси кўчайди. Ўз вазини англай бошладди. Бу аёбатта ёшларда ислоҳ қилинган янги тавлим ва тарбия ўйтувчилиги, тавсирининг амалий ифодаси десак тўғри бўлар эди. Қандай жамиятда яшайётганимизни ҳис этили, умуминсоний кадрларга янгилаш билан бирга, Шарқ фаёсафаси, миллий таъраққур нурри барча ёшларнинг дилидан ўрин ола бошладди. Ушбу бобоқалонларимиз меросига амалда эғалик қила бошладик.

Янги авлод дунёқарашини янги жамиятнинг максал ва идеалларига ҳамда шахс манфаатларига уйғун равишда қарор топди. Янги жамият аввало, миллат орузида янги ётишган эди. Эндиликда объектив раёлиққа айланди, кен жамиятчилиқининг ҳаёт ва тараккиёт тарзини ифодаллади.

Бу ҳолат бутунни кўнча айрим биродарқўшлик ҳарақатлари қангалда жон бераётган жамиятлар, тақдирлар, қисматлар; ўз Ватани-да ўзгаларнинг кўйриқини айланиб фўкаролик урушини аташгала-таётган мамлакатлар ақоёлиқининг кўрүшлиги ва ўгалари учун яратган "тамқониятлари"нинг натижасида қоз бераётган фўжақалардан мўносиб ҳўлоса чиқаришга ундади. Бўлун Яқин Шарқ Афғонистон ҳўдуёллари, шўнини деск, Шарқий Европа минтақаларига кенгаётган жараёнларда қанчалар-қанча беш ноҳ инсонлар тақсирига нима деймиз?!

Минг шўқурлар бўлганик, Ўзбекистонда олиб бўрилагўтан ижти-моний есиёт туфайли инсон манфаатлари услўварини тизимининг меҳнатимизда яратилди. Натижада, мамлақатимизда танч барқарор раёқажанишининг мустанқам бойлери яратилди. Ўзбекистон муста-қиллигининг 22 йиллигига бағишланган тантаналар маросимлари таё-риқ сўзига Ислом Қаримов энг қалта бойлиқимиз бўлимил жамия-тимизда ҳўқм сураётган индлаглар ва фўқаролар ўрғасидали дўғлиқ ва ақллиқ, меҳр-оқибат муҳитини мустанқамлашга алоҳида эғлибор қаратилганлиқини таъқиллади. Ўшган йиллар давомида Республикка байналмилал маданият маркази тэмқонидан 20 дан эёд илқий рисола ва тўлғамларнинг яратилишига олиёқ бўлган милдлагларро муно-сабатлар айлиқка, Ўзбекистонда кўн миллий жамият паровитида алоҳида ахамиятга молик. Бу ноқдрли қўнчава халқаро индлаглиққа индлагор ташкилотлар тэмқонидан бир неча мароғатба эғилраф қилган.

Бу ноқдрини муназавини сани дўрип олганда, тавлим тарқимиде, илдиб чиқарил ва жамоларда умумжамият инига айлантйри-диглиги ўзи-нинг амалда натижасини бермоқда. Ваҳоланки, жаҳонда солир бўлган урушлар, есиёт кризисларининг 99 фўнзини милдлагларро эғдлийлар ташкил эғали.

Индор фикрлар билан бутунни кўнча ёшларимиз халқаро баҳс-ларда юқори натижаларни билан жаҳонга юзланмоқдалар. Яратилган имқониятлардан фўйдаланиб, интелектўал сновларда, спорти ва жисмоний тарбия, маданият ва санъат соҳасида муваффақийатли нати-жаларга эришмоқдалар. "Қамолот" ёшлар ижтимоий ҳарақати, "Ўзбе-кистон маданияти ва санъати фўруми", "Соғлом авлод учун" ва "Сен ётиз эмассан" жамлармалари ўсиб кезаётган ёш авлодининг оруз-несталлари, ўй-хаёсларини рўёба чиқариш йўлида самарали хизмат қилмоқда. Шўнини деск, "Юртимизда яшайётган ҳар бир боланинг ўзига хоё қобилияти ва исғельдоғинга ўз вақтида лайқаш, тарбиялал ва рўёба чиқарилиш" ўша муҳим вазифани амалга олириш, нафақат ота-оналар-нинг эғў-мақсали, балки жамиятимизнинг бўрчи сифатида ўрғава кўйиш керак" деганига Ислом Қаримов маъсул имқониятлардан юқори даражада фўйдаланишга даъват қилган эди.

1997 йил "Тавлим тўғрисида"ги Қонун ва "Қарлар тайёрлаш миллий дастури" эғлон қилинган саналан бўён Президентининг 13 та Қарори битта фермойил, иккита қонун лойиҳасида ёшларни ижти-моний хамовдан назарда тутилганлиқини алоҳида эғтироф этиш керак. Қатор йиллар мобайнида ёшларга тамхўрлик борасида тизимли ижти-моний имтиёслар ишлаб чиқилган.

Бўнлай паровитда фақат яратилган имқониятлардан фўйдаланиб яқши билим олиш, мутаҳассис қар бўлиб етилиш ва бў беназир Ватанамизда ўз ўрнинига эғ бўлиб, унинг истикболига хизмат қи-лишдан ўзга мулдао йўқ. Зеро, Ватан тараккиёғли, оқол ва ободлиги барчамизга учун олиё саволат.

Т.М. Зоҳидов, З.М.Курбанова

Кеңесларни яъвозлаш миллий-маънавий кадриятлар..... 197

У.Мавлонов

Миллий кадриятларимиз тизимида кеңесликка эгибдор..... 201

Ф.А. Мамадалиева, Л.С. Хайдарова

Кеңесларни яъвозлаш — маънавий кадриятларимиздан берилади..... 205

Н. Назарова

Ёш аялдоқ оғни ва каттабони миллий-маънавий кадриятлар руҳида тарбиялашда кеңесларнинг ўрни..... 207

Ш.Омонов

Кеңесларни яъвозлаш — миллий-маънавий кадрият..... 211

А.Самадов, Ш. Хошимов

Кеңесларни яъвозлаш — юксак маънавий кадрият..... 214

Н.Т.Умарова

Кеңесларни яъвозлаш..... 217

Г.С.Хусеинова

Социал-ахлоқий заҳидият асослари ва уларнинг ўзбекистонда..... 220

Д.Ф.Шайхутдинова, С.Р.Шодиев

Кеңесларни яъвозлашда..... 223

Ш.Р.Юсупов, Э.Юсуф

Олий саодат..... 225

III ШУЪБА.

ТЕХНОГЕН ЦИВИЛИЗАЦИЯ ШАРОИТИДА МИЛЛИЙ ВА УМУМИНСОНИЙ МАДАНИЯТЛАР УЙГУНЛИГИНИНГ ЎЗИГА ХОСЛИГИ

Н.Б.Абдуллаева

Ўзбекистонда миллийлик ва умуминсонийлик уйғунлиги..... 230

А.Абдурахимов, Ъ.Қобилдогова

Биотехникани яъжудда қиличи ва яъжудлаш..... 233

О.Алдаров

Интернет ва ахборот омилида юзла ва кеңесдан муаммолар..... 237

А.Амиров

Карл Ясперс ва юзлада фан ва фалсафанинги ўзаро муносабати масаласи..... 239

М.А.Ахмедова, Н.Х.Умарова, Ю.Т.Кабировова

Тарбия-тарбия — баркамоллик меъори..... 242

Э.А.Ахмедов, А.К.Хулайбердиев

Фракталларнинг асосий таъриф ва асосий хослиги..... 245

Р.Бобоев

Ёшларнинг иқтисодий фаоллигини оширишда маънавий омилиларнинг роли..... 247

А.А.Бозоров

Интернет тизими ва ахборотларнинг психологик хавфсизлиги хусусида..... 250

Ж.С.Далакьян

Инновационный характер културуни глобализация..... 253

К.Д.Ибрагимов

Миллий ёлда миллий ва умуминсоний кадриятлар муштараклиги..... 256

О.И.Икромов

Талабаларнинг ҳуқуқий билимлари ўзлаштиришда психологик методларнинг роли хусусида..... 258

Б.А.Имомбеков

“Оммавий маданият” — маънавийтимиз кулданаси..... 262

Ж.А.Маманов

Фан ривожланишида минтақавий-ливиликларнинг омилиларнинг аҳамияти..... 265

Б.У. Маматжусупов

Ўзларда тарихий оғи — ҳуқуқий билим ҳамда миллий ўзликни яъжудлаш тақомиллаштириш масаласлари..... 269

О.С. Мирзиев

Проктив методликалар ва уларнинг психологик тажриқлардаги аҳамияти..... 272

Д.Т. Норқуллов, Ф.С. Умарова

Ўш вақт ва инсон камолоти..... 276

С.Д.Норқуллов

Иқтисодий оғилли парадигма ўзлаштириш ва маънавий тараккият..... 279

А.Р.Нурмурадов

Баркамол ахлоқ тарбиясида — миллий ва умуминсоний кадриятларнинг ўрни..... 283

А.Н.Рўзиев

Интернет асосида психологик муаммо сифатида..... 286

Ш. Сайдалиев

Маънавий-технологик тарбия қилиниши ривожланиши таърифлари..... 290